תלמוד בבלי · ראשונים · רי״ף · מפרשים · ספר הזכות

ספר הזכות על יבמות

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ספר הזכות על יבמות

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ספר-הזכות-על-יבמות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 4
דף ו. 5
דף ו: 7
דף ז: 8
דף ט. 9
דף יא: 10
דף יב: 10
דף טו. 12
דף טו: 14
דף יח. 14
דף כ: 15
דף כא: 16
דף כד. 19
דף ל. 21
דף ל: 21
דף לג: 22
דף לד. 24
דף לו. 25
דף לז: 25
דף לח. 26
דף לח: 29
דף לט. 30
דף מב: 31
דף מד. 32

דף א.

ה' אלהים אתה החלות ראשית כל תחלה ואתה ראשון לכל סבה ועלה. בהמציאך מאין. כל מחמדי עין. והגולות והכותרות של ראש הבניינים. ומשך חכמה מפנינים. ובחכמתך כי נבונות אתה הכינות. קדושי עליונים. לשרת בקדש. דבר יום ביומו ומדי חדש בחדש. ותעשה אדם. לא כדגי הים. אכן בצלם ודמות פארת עדים. חלקת כבוד לנביאיך. ורוח קדשך על יראיך. ומאתך לנביאך יבא רוח מיליך. ואמנם הימים הראשונים היו טובים מאלה והנה חפצך בזמן הזה הביאני וכאשר אני בקצוי גלות יתוש מבלי דעת ומלמד. ולהפיק רצונך אני חומד. ועתה ה' הטה נא אזן קשבת, כאשר השלמת תוכן יצירתי בכל מלאכת מחשבת כן תהי רוחך הטובה בקרבי יושבת. ותלמדני דעת דרך תבונות להשלים קרית ספר אשר החילותי לבנות. כי שמעתי אחר קדוש מדבר ודברים כדעתי מחבר. ולבי מלאני לחוות דעי גם אני. אמנם ה' כי מלאו חלחלה מתני וקולמוסי וקנדרוסי ינועו בין הידים כאשר ינוד הקנה במים כאשר ידעתי מעלת האיש ההוא בחכמה וגדולתו ביראת אלהים לפיכך שמך אזכיר כי ידעתי ואכיר. אזנים כרית לי ממחצב הקדמונים חצבת שכלי ומחומר קרצת אותם קורצתי אף זרועך תאמצני כאשר הם אמת כי בידך לגדל ולחזק והצליחה נא לעבדך בתורתך ידיך עשוני ויכוננוני. הביני ואלמדה מצותיך הביני ואלמדה מצותיך הבינני ואלמדה מצותיך:

בשמך רחמנא.

כתוב בהלכות רבינו הגדול ר"י אלפסי ז"ל א"ר יהודה אמר רב צרת סוטה אסורה מ"ט טומאה כתיב בה כעריות וכו'.

השיב עליו הרב המובהק רב אברהם בר דוד ז"ל כלשון הזה סוגיא דשמעתתא אע"ג דכתיב בה טומאה בעיא חליצה או היא או צרתה דאילו איתיה לבעל מי לא בעיא גט השתא נמי בעיא חליצה וצרתה כמוה. ע"כ דברי הרב ז"ל ואלו דברי התלמיד:

אמר המחבר משה בר נחמן דברים סתומים אני רואה בכאן וצריכין להתבאר דודאי לפי סוגיא זו שבמסכת יבמות אין צרת סוטה וכ"ש סוטה עצמה צריכה לא חליצה ולא יבום ואסורה היא וצרתה להתיבם כעריות מדמקשי' עליה דרב מביאתה פוטרת ומת חולצת ולא מתיבמת ומפרקינן בתרוייהו דהתם סוטה דרבנן. א"נ סוטה ספק אבל סוטה ודחי דאורייתא לא חולצת ולא צריכה לפטור צרה וכן פי' ר"ש ז"ל ואין צריך לפנים והטעם בכל זה מפני שכתוב בה טומאה כעריות. ובאמת יש כאן שאלה שהרי במחזיר גרושתו לדברי הכל צריכה חליצה ואפילו לדברי האומר טומאה בדידה כתיבה דהא ברייתא תני עלה בהדיא היא חולצת וכן כולה סוגיא. וזו השאלה צריכה לפנים. ויש להשיב

עליה דרב סבר דסוטה עצמה פטורה מדכתיב והלכה והיתה לאיש אחר ולאו ליבם וסבר לה כר' אשי דאמר יבם נמי כאחר דמי הילכך פטורה לגמרי כיון דכתיב בה טומאה כעריות צרתה כמותה אבל מחזיר גרושתו כיון שלא פטרה הכתוב חייבי לאוין הוא וחייבי לאוין בני חליצה ויבום הם ואי משום דכתיב בה טומאה לא בא הכתוב אלא לעשות צרה כמוה (חסר כאן)

דף ו.

(חסר כאן) ע"כ דברי הרב ואלו דברי התלמיד:

אמר המחבר זו הראיה אינה מחוורת שהעוברת על דת אינה מפסדת כתובתה ולא נאסרת על בעלה כלל בפעם אחת שאם נזדמן לה ויצאה בקלתה לשוק או שחקה עם הבחורים ומתחלה וכן לאחר כן היא צנועה ומתנהגת יפה בדת יהודית ודאי זו אסור לגרשה ולא הפסידה כתובתה שאם לא תאמר כן לא הנחת בת אברהם אבינו יושבת תחת בעלה ואפילו כדת משה נמי האכילתו שאינו מעושר ושמשתו נדה ונדרה ולא קיימה אם יודע שעשתה תשובה מעשרת ומתקיימת נדריה יפה הרי זו מותרת ולא הפסידה כלום הלואי שיהא בעלה כמוה שאם פשע פעם אחד מיד יעשה תשובה ויחזור בו וזו היא ששנינו בהן לשון הווה יוצאה וראשה פרוע טווה בשוק ומדברת עם כל אדם ועוד נמי צריכה התראה כדמסקינן במסכת סוטה הא לא התרו בה או שהתרו וחזרה בה לא הפסידה כלום ואילו בעדי דבר מכוער אפילו בפעם אחת ולא התרו בה ולא נודע שעשתה כלום אמרינן תצא לפיכך אמר רבינו הגדול דלא מפקעת לה מבעל דלא מפקינן מיניה בחשד תדע שאין בזה משום דת יהודית שדת יהודית לא חלקנו בה בין ביש לה בנים בין אין לה בנים לאוסרה ובזו אמרו יש לה בנים לא תצא לפי שהיא יוצאה משום חשד. הא למדת שאין דמיונו לעוברת על דת דומה יפה ועוד דהתם אם רוצה בעלה לקיימה מקיימה ואין ב"ד אומרים לו כלום אלא א"כ בא לישאל עליה והכא אמרינן תצא. וא"ת מצוה להוציאה קאמר או תצא בלא כתובה כשרוצה להוציאה ותפרש שדנו אותה כדין העוברת על דת לענין זה א"כ מה זו ראיה לנטען דהתם בי דינא מפקי לה מיניה וכולא שמעתא תצא בעל כרחו קאמרינן וכן בכ"מ שאמרו בלשון הזה אין במשמע אלא שהיא אסורה ויוצאה בב"ד כענין ששנינו כמה פעמים תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה. ואתמר בגמרא תצא והדבר צריך בדיקה: (תצא) והעמידו דבר על בוריו והודיעוני ואם נשאת תצא ואם נשאת לא תצא. ומ"מ כבר נדחין ראייתו של הרב שהרי זו חלוקה היא מעוברת על דת בדברים הרבה אלא שהמחלוקת הזו מחלוקת ישנה היא שבעל

הלכות גדולות ור' חננאל ז"ל כתבו כן שלא נאמרו דברים אלא להוציאה מנטען ורב אחא משבחא ז"ל כתב בשאלתות דהיכא דאיכא עדים בדבר מכוער וקלא דלא פסיק מפקי' לה בין מבעל בין מבועל והוא יותר מחמיר עליה מדברי הרב ר' אברהם ז"ל להוציאה ממנו בעל כרחו כדרך השמועה כולה ואין תשובה עליו ממה שאמרו אין דבר שבערוה פחות משנים דעדי כעור שנים הם אבל יש לדקדק עליו בשמועה זו דהא אמרינן ואבע"א הני מתניתא מני ר' היא וקתני מתניתין קמייתא לא יוציא בדאתא אחר ואפסקי' לקלא ואמאי מי עדיף נטען לאחר הפסק הקול מבעל גופיה דמינסבא גביה כהיתר גמור וקים ליה בקליה ואפ"ה מפקת לה מיניה ועוד דאמרינן בסמוך התם אלומי אלמוה לקליה וכו' דשמעת מיניה דטעמא דנטען משום דאלים קליה הוא הא מבעל המחזיר לא מפקי' וכ"ש מבעל שלא גרש דבהיתרא היא גביה וקים ליה בקליה ולא חייש לה כלל. ויש לתרץ לדעת הגאון דר' ודאי בין מבעל בין מבועל קאמר ולאו משום דאלים קלא במידי אלא מדינא דחשד גופיה דרגלי' לדבר וההוא טעמא דאמרינן משום דאלומי אלמיה לקליה לרבה בר רב נחמן איתמר דאיהו כיון דתני במתני' הוציאה ולא תני הוציאוה אלמא לבעל שרייה בעל כרחיה טעמא דנטען משום דאלומי אלמיה לקליה הוא אבל לרב דתני הוציאוה בעל ובועל שוין הן וכן לרב דאמר תצא הלכך בדבר מכוער וקלא דלא פסיק תצא אפילו מבעל קלא דפסיק לא תצא אפילו מנטען ומתני' קמייתא רבנן היא וכדתרצינן מעיקרא. ור"ש ז"ל גם הוא פירשה וה"ג מקצת נוסחי ואבע"א הא מתני' ר' היא ור"ש ז"ל גם הוא פירשה לדר' מבעל וכך תורף הפירוש ואבע"א הא מתני' ר' היא דקאמר מבעל תצא בעדי דבר מכוער וכיון דמבעל יוצאה בכך נטען דאחזקיה לקליה בקלא בלחוד בלא עדות יוציא דלא גרעא חזקה דאחזיק נטען לקליה מעדי כיעור דאי אפסקיה אחר לקליה הרי הוא כבעל וצריך עדים בדבר מכוער וקלא דלא פסיק לפום מסקנא וזה הפי' נכון ומחוור אבל אינו כדעת הגאונים ולא כדברי ר' אברהם ז"ל ומ"מ יש תשובה לדברי האומרים דלא מפקינן מבעל בלא עדי טומאה מההוא דגרסינן בסוף מסכת נדרים דההוא גברא דהוה מהרזק בביתא הוא ואינתתא אתא מריה דביתא פרטיה נואף להוצא וערק אמר רבא אתתא שריא אי איתא דעבד איסורא אירכוסי הוה מרכס טעמא דאיכא למימר הכי הא מסתמא אסורה ואע"ג דליכא דבר ברור אלמא בעדי כעור וקלא מפקינן והתם מידיימת מיניה בקלא דלא פסק והיינו דקרי ליה נואף. ואין טענה לפטור הטענה הזו מן התשובה הזאת אלא שנאמר שלא נאמרו דברים אלא לצאת ידי שמים כענין העוברת על דת ולא דברו בעלי הל' אלא שאין ב"ד מוציאים ממנו אלא בעדי טומאה דגמרי' דבר דבר מממון מה להלן דבר ברור ולא עדי אומד הדעת אף כאן דבר

ברור כדאיתא בסוף גיטין וכן לענין כתובה שנו בברייתא בכתובות והיוצאה משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאת ושם רע בכל מקום אינו אלא עדי כעור וקלא כר' כענין ששנינו המוציא אשתו משום שם רע ש"מ אם בא להוציאה אין לה כתובה לפי שכבר נתפרצה והפסידה אלא שאין בית דין יכולין להוציאה בחשד כלל אבל במסכת כתובות בפרק המדיר מצאתי בירושלמי הוכחה שזו הברייתא דר' בבעל היא שנויה תראנו משם:

דף ו:

אבל במחזיר את אשתו אמרינן קים ליה בקלא דליתיה

השיב הרב ז"ל האי סוגיא אליבא דלישנא בתרא דרב נחמן היא דאמר מה טעם לא יחזיר כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות אבל ללישנא קמא דאמר שמא תנשא לאחר ונמצאו דברים בדאין וכו' ומשום קילקולא הוא כי אמרי' קים ליה בקליה וליתיה כל שכן דאי איתא קלקולא וקי"ל כההוא לישנא הלכך לא איבירא שפיר אי כנס אין מוציאין אותה מידו או לא ומסתברא לחומרא מדא"ר אשי ברננה לא מפקינן הא אי לאו משום דרננה מפקי' וללישנא בתרא דר"נ הוא דהוי רננה בעלמא אבל ללישנא קמא משום תקנתא הוא הלכך מפקינן לה וכן המוציא את אשתו משום אילונית אם כנס יוציא דחיישינן לקלקולא עד כאן דברי הרב ואלו דברי התלמיד:

אמר המחבר וכן נראה דסוגיין כלישנא קמא דר"נ אתיא אבל הדבר קרוב מאד להכריע וכל שכן משום תקנתא בשנמצאו בדאין שאם כנס אין מוציאין מידו דהא השתא היכא דעבר על דברי חכמים וכנס במקום חשד דאיכא ספק איסורא אין מוציאין מידו במקום דאיכא היתר גמור שאין בו אלא משום תקנת עצמה מוציאין ועוד דיה לתקנה זו דלכתחלה לא יכנוס שהרי מכיון שמודיעין אותו מתחלה ואומרים לו הוי יודע שהמוציא אשתו משום נדר לא יחזיר ומשום שם רע לא יחזיר וכל המחזיר הרי זה רשע ועובר על דברי חכמים ואין בני אדם נזקקין לו לחופה ולצרכה ולחתימת כתובה ואף על פי כן גרשה בודאי שזה גמר וגרש לרצון חכמים ושוב אין כאן קלקול לעולם הדין הזה נכון ומחוור אבל מה שהביאו בגמרא בזאת המשנה הזו על ענין החשד ואמרו התם אלמוה אלמיה לקליה הכא אמרי קים ליה בקליה וליתיה זה אינו אלא ללשון שאמרו משום שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות אלא שנכתב בהלכות ללמוד ממנו היתר אפילו היכא דאיכא משום חשד וכל שכן לאחר שנמצאו דברים בדאים דלא יוציא כדפרישית ועוד דחשש קלקול ליתיה לא היכא דאמר לה משום שם רע אני מוציאך הא בסתמא משום חשד איכא משום קלקול ליכא ובזה אמרו כאן לא יוציא אבל לדעת רבינו הגדול

כמ"ש דלעולם כנס לא יוציא ואפילו במקום חשש קלקול וכן מוכיח מדבריו שם במסכת גיטין וכן נמי כתב בעל הל' גדולות והלכתא המוציא אשתו משום שם רע לא יחזיר לכתחלה ואם כנס לא יוציא. ואם תאמר בענין הסוגיא אני תמה דאפילו ללישנא בתרא דאמרינן התם כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים לא משמע דאין בה משום חשד סוטה אלא משום ונוסרו בעלמא דומיא דנדרים ועל איזה לשון נטיל הסוגיא הזו אבל הדברים נראין שזו המשנה דקתני לא יחזיר (משום) [לשון] חתוכה היא שלא יחזור לעולם ופירשו עליה בגמרא אם נמצאו דברים בדאין למה לא יחזיר ונאמרו בזה שתי לשונות איכא דאמרי משום חשש קלקול והוא שאמר לה משום שם רע ומשום נדר אני מוציאך ואיכא דאמרי משום ייסור בעלמא שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ועכשיו הביאו בגמרא משנה זו לשאול ענין עליה זו ששנינו דמשום שם רע לא יחזיר אם לא נמצאו דברים בדאין שהיא אסורה משום חשש סוטה וכנס מהו שיוציא הא לאחר שנמצאו דברים בדאין וכן במשום נדר לא יוציא כדעת רבינו ז"ל ואע"פ שאמר לה משום נדר ומשום שם רע אני מוציאך:

דף ז:

גופא אמר שמואל חלץ לאחיות לא נפטרו צרות וכו' ופסקו רבוותא כשמואל:

השיב הרב ז"ל האי פסקא דפסקו כשמואל לא היה צריכה אהא מילתא דהא ליכא פלוגתא עילויה אלא אפלוגתא דלעיל קאי דפליג בהדי רב בחליצה פסולה דאמר רב צריכה לחזור על כל האחין ושמואל סבר אינה צריכה לחזור על כל האחין ופסקו כוותיה דשמואל. מיהו ה"מ גבי אמצעית אבל בתרתי קמייתא כיון דאיכא שני יבמין זה חולץ לאחת וזה חולץ לאחת דכל מאי דאפשר להדורי בתר חליצה כשרה מהדרינן ואפילו למפטר נפשה ואי עבר וחלץ חד לכולהו נמי מאי דעבד עבד ושריין לעלמא ע"כ דברי הרב אלו דברי התלמיד:

אמר המחבר אבל מדברי רבינו הגדול נרא' דהלכתא כקמייתא דרב דאמר חליצה פסולה צריכה לחזור על כל האחין וכן בדין דכל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי והוצרכו לפסוק כשמואל בבתרייתא כמ"ד חלץ לצרות נפטרו אחיות שלא תאמר כל חליצה פסולה לר' צריכה לחזור על כל האחין וכ"ש על כל הצרות אבל א' מהן מעולה מחברתה אע"פ שהיא נמי פסולה כגון חליצה צרות במקום אחיות המעולה שבהן פוטרת והגרועה אינה פוטרת וזה ודאי דבר צריך הוא ונכון הוא ושמעי' מינה שהאחין שהיתה חליצת

אחד מהן מעולה משל חבירו כגון בעל גט ואחיו חלץ בעל גט לא נפטרה אפילו היא חלץ אחיו נפטרה אפילו צרתה וכן בצרות כדשמואל בתרייתא:

דף ט.

כתב בהלכות ומסתברא לן דכי אמרי' רחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם דלא הויא עדות שבכתב עדות ה"מ היכא דאיתיה לשטרא תותי ידא סהדי:

השיב הרב ז"ל מדברי הר"ב ז"ל עדים שחתמו על השטר ונשתהה השטר בידם זמן ארוך עד ששכחו העדות אותו השטר בטל אפילו שמסרו אותו אח"כ ליד בעליו דהשתא הוא דקא מסהדי בשעת מסירת השטר וההיא שעתא מפי כתבם הוה. וזו תימה גדולה וכמה שטרות יהיו נפסלות בכך אלא כל שטרא דאי בעי למימסריה ליד בעלים מצי מסרי ליה אע"ג דאשתהי גבייהו זמן גדול ושכחו את העדות כיון שמסרוהו ליד בעלים שטרא מעליא הוא ואפילו לא מסרוהו עד שעת העמדה בדין ולא עוד אלא שאומרין להם תנו את שטרי ויתקיים בב"ד ושאני הכא שאין השטר הזה ראוי למוסרו לידה דלמא מחקה ליה לזמן הילכך הויא ליה האי שטרא כעדות על פה ומשום הכי בעינן מפיהם ולא מפי כתבם וההיא שמעתא דכתובות לא מיפרשא בהאי עניינא אלא בשטר מזכרת כדפרשוה התם וכן עיקר ע"כ דברי הרב ואלו דברי התלמיד:

אמר המחבר כמדומה בעיני שהרב לשון ההלכות הוא מפרש שכן דעת רבינו הגדול בודאי שהרי שטר הקדושין הזה על כרחינו כבר הגיע לידה בשעת קדושין או ליד שליח קבלה שלה ואינו עכשיו ביד עדים הללו אלא כמונח ביד שליש ועוד שטרא גופיה דאיתיה תותי ידא דסהדי כיון שחתמוהו בזמנו כשטרי הקנאה או שראו המעשה ואינו בידם אלא למוסרו לבעליו הרי ידם כיד בעלים ובעל פקדון הוא אצלם והיאך תעלה על דעתך שיהא אדם פוסל בשטר זה יותר משטר שהגיע ליד בעלים כהוגן אלא ודאי משום שאינו עושה מעשה שטר אלא מעשה פנקס בעלמא מפני שאינו ראוי להיות מונח אלא ביד עדים שקראוהו רבינו ז"ל שטרא דאיתיה תותי ידי סהדי כמ"ש בסוף דבריו וההוא דגרסינן בכתובות כותב אדם עדותו על השטר וכו' ה"נ מתוקמא כגון עדות דאיתיה תותי ידי סהדי כלומר שחתמוהו להיות מונח בידם לזכרון דברים בעלמא כמו שפירשה רבינו עצמו ז"ל בהלכות כתובות והנה נשאר לנו מתשובות הרב ז"ל בפ' הזה שני דברים שלא נתברר אצלנו מה **שכתוב בהלכות** אחד בענין פסק משנתינו כנס נשוי נכרית את אשתו ומתה אשתו של שני והענין השני במ"ש בהלכות אנוסה ומפותה צריכות להמתין ג' חדשים דברי רבי יהודה ור' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד וכו' ואולי המעיין יפה ממנו

ימצא בהן מה שנעלם מעינינו ואולי אין דברי ההלכות בזה נכונים כי אין השלמות בלתי לה' לבדו יתברך ויתעלה ויתנשא שמו ב"ה:

דף יא:

כתוב בהלכות ופסקו רבוותא הלכתא כר' אבא דקי"ל כרבנן דפליגי עליה דאדמון:
השיב הרב ז"ל האי טעמא ליתא דהא אמרי' בגמ' דר' ירמיה אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבנן וכו' אלא מ"מ הלכתא כרבי אבא משום דרבי אבא דיינא דא"י הוה כדאמרינן בשבועות דייני דא"י רבי אבא וכיון דר' אבא דיינא ור' ירמיה לאו דיינא הוא ודיינא נחית לעומקא דדינא הלכתא כוותיה. ע"כ דברי הרב ואלו דברי התלמיד:
אמר המחבר דברי פי חכם חן ואפשר שסברו הראשונים דכיון דמילתא שקולה היא בפלוגתא דר' אבא ור' ירמיה אזלינן בתר פשטא דר' אבא כרבנן ור' ירמיה כאדמון ואשנויי דאנא דאמרי לא סמכינן ואני אומר לא תהיה אלא ספיקא יבם תפיס ברשות ונכסים בידו וביד בניו ועל הספק להביא ראיה כדין כל ספיקא ותיקו שבד"מ:

דף יג:

כתוב בהלכות וקי"ל כל היכא דפליגי ר' יוחנן ור"ל הלכה כר"י בר מהנהו תלת דמנינן וכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל וכל שכן הכא דקאי ר' יוחנן כוותיה הילכך ליתא לדשמואל דאמר הולד ממזר:
השיב הרב ז"ל כל הנך ראיות שהביא הרב לאו ראיות נינהו דקאמר כל היכא דפליגי ר"י ור"ל הלכה כר"י בר מהני תלת מילי כי ליכא אחרינא בהדיה דר"ל אבל הכא כיון דאיכא שמואל דקאי כותיה הו"ל ר"י יחיד אצל רבים ודקאמר נמי כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כרבינא לקולא ה"מ כי פליג בהדי ר' אחא לחודיה אבל הכא הא איכא רב אשי דקאי כר"ל ורבינא בהדי רב אשי הלכתא כרב אשי ועוד דקאי רב אחא כוותיה והוה ליה רבינא יחיד אצל רבים הילכך לא ידענא מ"ט דחייה לרב טובי בר קיסנא משמיה דשמואל. עד כאן דברי הרב ואלו דברי התלמיד:
אמר המחבר והני תלת מילי דמנינן לריש לקיש בכולהו תניא כוותיה ואפילו הכי מנינן להו אלמא אפילו במקום סייעתא לא משכח אלא תלת וכן נמי בדרב אחא ורבינא אפילו בהדי אחריני ליתא הלכה כרב אחא אלא בהני דמנינא וכל שמנו חכמים בהלכות אין לנו אלא דברים שבמנין בין שנחלקו בהן אחרים בין שלא נחלקו כענין מה שאמרו הלכה כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם דאע"ג דפליגי אחריני בפלוגתא דידהו לא פסקינן כוותיה

אלא בהנך שית דמנינא דהא ריחיה חלא וטעמיה חמרא פלוגתא דר' יוחנן ור"י בן לוי בבבא בתרא וקי"ל בעלמא דר"י בן לוי רביה דר' יוחנן הוה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב ואילו הכא הלכה כרבי יוחנן מפלוגתא דאביי ורבא במסכתא עבודת כוכבים דקם ליה ר' יוחנן כרבא ור' יהושע בן לוי כאביי וקי"ל כרבא במקום אביי בר מיע"ל קג"ם וכן פלוגתא דרב ולוי בפסחים דרב סבר ריחא מילתא היא ולוי סבר ריחא לאו מילתא היא הכריעו בה כלוי מפלוגתא דאביי ורבא בעבודת כוכבים אלמא אין לך בהן אלא מנין חכמים ואם תשיבני מפני שמצינו תניא כוותיה כזוזי מהני תלת כגון נשא ונתן בפ"ק דעבודת כוכבים וכן גבי טמא שנגע בקדש בפ' אלו הן הלוקין אפילו לדברי ה"ר אברהם קושיא היא אלא שאין למדין מן הכללות במקום שהגמרא מכרעת בפירוש דאפשר שנתחדש להם הדבר בדורות אחרונים כעין תיובתא והלכתא ותיובתא ומאי הוי עלה אבל בסתומות ודאי למדין ומשיבין וכן הדבר במה שאמר בכל ר' אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל שאינו אלא בסתומות שהרי במסכתא עבודת כוכבים פסקו בגמרא גבי קנסא כדברי המחמיר וכן בפרק אחרון שם גבי קוניא וכן סוטה גבי בעל שמחל על קנויו לאחר סתירה וכבר עמדו ראשונים על טענות ה"ר אברהם ז"ל בפסק הזה. ולשון הזה כתב בעל הלכות גדולות הלכתא כר' יוחנן או הלכתא כשמואל ור"ל הלכתא כר' יוחנן דאמר רבא כל היכא דפליגי ר"י ור"ל הלכתא כר' יוחנן לבר מתלת ושמואל נמי קי"ל בעלמא שמואל ור"י הלכה כר"י או דילמא ה"מ היכא דלא פליג רב אשי אבל היכא דפליג רב אשי וסבר לה כר"ל אע"ג דפסק רבא כר"י הלכתא כרב אשי דרבא ורב אשי כרב אשי עבדינן תא שמע דאיתמר הבא על יבמתו וכו' ממילא הוה ליה רבינא כר' יוחנן ואע"ג דבכל התורה כולה עבדי' כרב אשי הכא כיון דפליג עליה רבינא ורב אשי ורבינא דבהדי רב אחא כרבינא עבדינן דרב אחא ורבינא בתראי נינהו אלמא הלכה כר' יוחנן ע"כ בהלכות. ומכאן תלמוד דכל רב אשי ורבינא הלכתא כרבינא בכ"מ שלא כדברי הרב משום דרבינא סוף ההוראה הוה בתר כולהו רבנן דגמרא והכי מוכחא סוגיא דגמ' דשמעתין וכן בכ"מ מימרי ופירוקי דרב אשי מתאמרי בגמ' ובתריה דרבינא דהוא בתרא וביומיה דרב אשי תלמיד חבר הוה ומורי קמיה כדאמרינן בערובין אנא לגבי מר תלמיד חבר אנא וחייא בר רב אשי ובתר רב חמא בריה דרב אשי כדאי' בפרק מציאת דגמרא והוא סתמא דגמרא כמה שכתוב בשמושי הגאוני' הראשוני' בכיצד נכתבה המשנה ובסדר קבלה:

דף טו.

כתוב בהל' ואנן מספקא לן אי הוה פגום או לאו מדחזי לגמ' בדבר שקלא וטריא דפסקו הלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא אמרו הולד פגום:

השיב הרב ז"ל מסתברא כקמאי דאמרי הולד פגום מדאמרי' פרק כיצד אשת אחיו לימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ואמרינן נהי דממזר לא הוי כשר נמי לא הוי ישראל פסול מקרי ובשמעתא דהכא אמרינן וכולהו אמוראי דמכשרי מודו דהולד פגום מדקאמר וכולהו אמוראי ולא קאמר ואפי' הנך דמכשרי אלמא כ"ע מודו בהא מילתא והא דאסיקנא בסוף שמעתא והלכתא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא אמרינן הולד פגום ההיא משום דלא אצטריך הכא אלא לאפוקי ממאן דפסל באשת איש ומכשר בפנויה וכן פסקינן הלכתא הולד כשר בין בפנויה בין באשת איש וכן הלכתא. עוד יש לי ראיה לדברי הראשונים שהולד פגום לכהונה מדאמר שמואל לקמן י' כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי ומפרשינן לה שמשתקין אותו מדין כהונה משום דבעינן זרעו מיוחס אחריו וליכא ורבי יוחנן נמי הכי ס"ל כדאיתא בכתובות פ"ק אבל בעדות אשה ובתה דברי הכל הולד שתוקי וקא מפרש ר' יוחנן שתוקי וכשר וכדשמואל אלמא אע"ג דכשר לקהל לכהונה מיהא פגום משום דאינו מתייחס אחר אביו ותו לא מידי ע"כ דברי הרב. ואלו דברי התלמיד:

אמר המחבר ראיות הרב בזה אינן נכונות שהרי רבינא הכשיר בשמועה זו משמיה דרב גזא אעפ"כ שאלו שם בפ' כיצד לימא קסבר רבינא הולד כשר ודחינן בדרך ספיקא בעלמא נהי דממזר לא הוי שמעת מינה כשר גמור ליכא למשמע מינה אלא דלמא ישראל פסול מקרי וזו דחייה בעלמא היא ואדרבה משמע מינה דספק הוא מדקא מיבעי לה מיבעיא דכשר גמור ולא פשטו בה אלא ישראל פסול בספיקא. והראיה השנית מדשמואל דאמר הולד שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה. כבוד הרב יהא מונח במקום כבוד שזו שגגה גדולה מלפניו שלא אמרו לשתקו מדין כהונה אלא לומר שאינו עומד ומקריב ע"ג המזבח לא שיהא כחלל ומטמא למתים אלא אוכל הוא בתרומה וכל דיני כהונה עליו אלא שאינו חולק במתנות כהונה ובתו נשאת לכהן וכן השתוקי הזה עצמו בנקבה נשאת לכהן גדול והרי הוא לענין יוחסין ככשר שבישראל וכך פי' ר"ש ז"ל שם בכתובות וכך השמועה מוכחת לקמן מפירכא דמתני' דלא מקשינן עליה אלא מעולה למשמרו של זה ושל זה דפגם עצמו מדרבנן בעלמא הוא כדמפורש התם ולא שייכא מילתא לענין שמעתין דאייתי' בפגום גמור דחללות ק"ו מאלמנה וסוגיין בעלמא דספיקא הוי דגרסי' בפרק יש בכור לנחלה א"ר אדא בר אהבה לויה שילדה בנה פטור מחמש

סלעים ואוקמה ר' פפא דאיעברה מעובד כוכבים ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין את הולד אלא אפילו למאן דאמר מזהמין את הולד לוי פסול מקרי שמעינן מיהא דבר מפלוגתא דממזר וכשר פליגי במזוהם ואינו מזוהם דהיינו פגום לכהונה ואינו פגום ואנן לא אשכחן בגמרא פסקא בפלוגתא דמזוהם הילכך ספיקא הוי ולענין שמעתין ודאי שמעתתא דבעיא צלותא היא והכין למ"ד הולד פגום ק"ו מאלמנה לכ"ג מה אלמנה לכ"ג יש לה דורות אף הוא פגום ויש לו דורות שאם בא על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל בתו פסולה לכהונה כבת חלל זכר ואף זה בכלל משנתינו כ"מ שיש קדושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר וזהו בנה פגום דאמרינן בגמרא ולפום האי דא"ר אמי להנהו שבייתא ר' יוחנן ור' אלעזר ורבי חנינא אמרי הולד ממזר אותיב עלה ר' יוסף רבותא למחשב גברי דרב ושמואל בבבל וריב"ל ובר קפרא וזקני דרום אמרי הולד כשר והיכי מורי רב אמי לפסולא דממזרות ולא מורי להכשר אלא א"ר יוסף מיהא מורינן ביה דכי אתא רב דימי אמר משמיה דרבינו דהוא ר' יהודה הנשיא רבי והוא תנא הולד ממזר וריב"ל אמר הולד מקולקל לכהונה ומינה מה ריב"ל דהוא מכשיר מורי לקלקול כהונה אף כל אמוראי חבריה דאינהו רב ושמואל ובר קפרא וזקני דרום דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה וכיון דרב דימי משוי ליה ממזר לדעת התנא ואפילו לאמוראי דמקילי פגום הוי הילכך לפחות פגום משוינן ליה וא"ל אביי לרב יוסף כיון דלקולא מודית ביה מאי חזית דסמכת אדרב דימי דפוסל לתנא ופגום לאמוראי ר' סמוך אדרבנן דאמר רבי נתן ור' יהודה הנשיא מורו בה להיתרא ומאן ר"י הנשיא ר' אלמא דרב דימי ליתא אלא אפילו לתנאי להיתר גמור מורינן ואף רב מורי בה להיתרא דקאמר ליה רב שימי בר חייא בריה הב ליה ברתך ושתיק ליה ואי ס"ד פגום הוי מי יהיב רב פסולא דכהונה בזרעיה ואף רב יהודה מורי בה להיתרא מדאמר ליה איטמר או גלי ונסיב בת מינך ואי פגום הוי נפיק מינה חורבה דאתי לאינסובי לכהן וא"ת כהן לא ישא עד שיבדוק והלא אפילו לר"מ אינו בודק אלא ארבע אמהות וזה אמותיו כשרות הן ועוד אחר ד' דורות מיהא נסבי כהנים מיניה וכ"ש דקי"ל כדברי חכמים שאומרין כל המשפחות בחזקת כשרות הן ושמא לא יקרא עליו ערער וישיא בתו לכהונה ואדרבה מכרז נמי הוה לו לאכרוזי עליה ולא שישיאנו אשה שאינה הוגנת למיטמר ולגלות למקום שאין מכירין אותו אלא ש"מ להיתרא מורו בה. כללא דשמעתתא כל דמורי להיתרא אפילו לכהונה קאמר וכל דמכשר לא מסיימא מילתא אי הכשר קהל כריב"ל אי הכשר כהונה נמי דלאפוקי מן ממזר קאמרינן כשר. וכיון דסוגיין הכי אשכחן לבתראי דאסיקו התם הלכתא הולד כשר לא מורו להיתרא בפירוש ולא מסיימי בה פגום ספיקא הוי והיינו דקאמרינן בפרק יש

בכור לנחלה למ"ד אין מזהמין ולמ"ד מזהמין דפלוגתא היא כדפרישית ואי קשיא והא ק"ו הוא לאו מילתא דמאן דמורי להיתרא סבר מה אלמנה לכה"ג בני קדושין ובני יחוס אף כל כיוצא בה פוגם לאפוקי הני דרחמנא אפקריה לזרעייהו ואין בהן לא יחוס אמן ולא תשתבש במה שתמצא בירושלמי אע"ג דרב אמר הולד כשר מודה שאם היתה נקבה פסולה מן הכהונה דבני מערבא כר' יוסף סברי לה ולא שמיע להו הוראה דרב להיתר אבל במס' קדושין בפרק האומר מצינו בירושלמי רבי ינאי בשם רבי עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ר"י ור"ל תרויהון מורין הולד ממזר ר' יעקב בר אחא ריב"ל בשם רבן גמליאל הולד אינו לא כשר ולא פסול אלא מזוהם ור' יונתן סלק עם ר' יודן נשיאה לחמתא דגרר הורי תמן הולד כשר א"ר זעירא כהן ולד כל מה דהוא אזיל הוא מתעלה עבדיה פסול בריה עבדיה מזוהם בר בריה עבדיה כשר. הורי רבי בא בר זבדא במקום כל רבנין הולד כשר וכולא סוגיא. ושמעינן מינה דשלש מחלוקות נינהו ממזר וכשר גמור ומזוהם ולא אפסיקא לן הלכתא בזיהום כלל ובמסקנא דגמרא דילן מידי ספיקא לא נפקי הילכך אי נקבה היא אסורה לכהונה ואי זכר הוא בתו אסורה לכהן ואי נשאת אין מוציאין אותו והולד ספק חלל וזהו דעת רבינו הגדול ז"ל והכל שריר וקיים:

דף טו:

כתוב בהלכות צריך לתקעו במים פירוש כדי שתעלה לו טבילה:
השיב הרב ז"ל נ"ל שיש כאן שבוש וצ"ל כדי שלא תעלה לו טבילה כלומר שלא יאמר לשם בן חורין טבלתי ע"כ דברי הרב. ואלו דברי התלמיד:
אמר המחבר לא כי אלא כדי שתעלה לו טבילה כלומר מתוך תקיפה שלו שלא יהא העבד כטובל לדעת עצמו אלא יהא הרב כמטבילו ולא יוכל לומר לשם בן חורין טבלתי:

דף יח.

כתוב בהלכות וכולהו טעמי דאיתמרו בגמרא בפלוגתא דרבי ורבנן לא סמכינן עלייהו דלאו אליבא דהלכתא נינהו אלא אוקמתי בעלמא נינהו וליתא לדרבי דקי"ל הלכתא כרבי מחבירו ולא מחביריו:
השיב הרב ז"ל האי פסקא לא מחוורת שפיר דהנך אוקמתי איכא מינייהו דהלכתא כרבי ולפירוש הרב שפירא בדברי רב שרביא בכולהו אוקמתי הלכתא כרבי דהכא ודאי בכולהו דאמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין עסקינן ופליגי רבי ורבנן אי אית בה זיקה בתר חליצה אי לא הלכך לרבא דאמר דפליגי ביש זיקה או לא הא קי"ל דיש זיקה ובתר

חליצה ודאי אין זיקה ואי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין לאו כלום הוא ולדברי רב שרביא נמי הא קי"ל דהאי חליצה פסולה פוטרת כשמואל הלכך בתר חליצה אין כאן זיקה כלל ולדברי רב אשי נמי דאמר יש תנאי בחליצה פליגי הא קי"ל שאין תנאי בחליצה הלכך אין כאן זיקה בתר חליצה ולדברי רבינא דאמר בתנאי כפול פליגי כיון דאין תנאי בחליצה לא שנא כפול ולא שנא אינו כפול אין כאן תנאי וחליצה מעלייתא היא ואין כאן זיקה הלכך קדושין לאו כלום הוא ע"כ דברי הרב ז"ל:

וגם בעיני נפלאת זאת הפיסקא הכתובה בהלכות וכבר דברתי עליה בס' מלחמות ה' על דרך התנצלותו של רבי' ז"ל כענין שאמרו בתלמוד מכדי דרב לא סבירא לך משכוני נפשך אדרב למה לך לתרוצי לדרב:

דף כ:

כתוב בהלכות אלא הא דר' אמי על מתני' דהכא אמירא דתנן נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל ותני עלה יוציא ויתן כתובה וקא מיבעיא לן השתא היכא דשהתה י' ולא ילדה וקא אתי ואמר מינה הוא וכו':

השיב הרב ז"ל קשיא לן בהאי תירוצא מאי דקאמר רבנא יצחק זלה"ה. (חסר כאן) שבבל מקום אנו אומרים מה לו לשקר אי בעיא לשקורי הוה לה למימר טענה דמהימן עלה מדלא אמרה הכי ש"מ קושטא אמרה ואע"פ שלא היתה טענה זו כדי להאמינה ואפילו במקום חזקה אמרינן מה לי לשקר ובזו שהיה ראוי להאמינה באינו נזקק לי דחזקה אינה מעיזה פניה אתה אומר כן כיון שיש לה טענה אחרת דנאמנת אינה נאמנת במה לי לשקר וחזקה לא מהימנא אתמהא זה ודאי שאינו מתקבל וגרסת השמועה עצמו אינה בנוסחאות כמ"ש הרב ז"ל אלא הכי גרסינן לה בנוסחי הגאונים מתיב רב משרשיא השמים ביני לבינך דמשנה ראשונה תיובתא דרבה והא הכא דל"ל כיסופא וקתני דמהימנה קסבר רבה התם כיון דלא סגיא לה דלא אמרה אינו יורה כחץ אי לא הוי איתא כדקאמרה לא אמרה ליה. וכן פירוש השמים ביני לבינך זה ל' סתום הוא לצניעות כלומר גלוי וידוע לפני השמים שאין אנחנו כדרך בני אדם אין איש עד בינינו אלא השמים זו היא טענת משנתינו וזה הלשון בין למי שאינו נזקק לאשתו כלל בין למי שאינו יורה כחץ וכשהקשו ממנה לרבה והא הכא דלית ליה כיסופא דל' כבוד וצנוע הוא לה וקתני דמהימנא. ותירץ כיון דלא סגיא לה דלא אמרה אינו יורה כחץ אי לא איתא כדקאמרה לא אמרה ליה כלום אע"פ שבזו הטענה השנויה במשנתנו התם השמים ביני לבינך אין לאשה בה כסופא אבל יודעת היא מתחלה שאינה יוצאה מב"ד

עד שתתברר דבריה מה לשמים בינו לבינה והיא צריכה לפרש שאין הזרע יורה כחץ וזה דבר שבערוה ואשה בושה לבוא לב"ד ולומר כן ומשום הכי מהימנא וה"ה שאם פירשה שאינו יכול ליזקק לה כלל שבושת הוא לה ונאמנת ולא הזכירו יורה כחץ אלא לומר שהיא צריכה לפרש טענה שלה וחזרו והקשו השמים ביני לבינו דמשנה אחרונה תהוי תיובתיה דרב המנונא והא הכא דידעה היא דבעלה ידע בה וקתני דלא מהימנה דבכל ענין השמים בינו לבינה קתני מתני' אינה נאמנת כדפרישית ומתרץ הכא נמי היא גופה סוברת נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע ומשום הכי מעיזה פניה לכתחלה לומר השמים ביני לבינך ובין שתפרש בסוף שאינו יורה כחץ בין שתפרש שאינו נזקק לה אינה נאמנת דסמכה שנתלה לה באינו יורה כחץ שהיא יכולה להעיז פנים נגד הבעל ופירוש יעשה דרך בקשה לומר שאין מאמינין אותה כמשנה ראשונה ולא כופין אותה באגרת מרד אלא יעשו הן עצמן דרך פשרה ביניהם וז"ש בירושלמי יעשו פשרה ביניהם והם מתרגלין לבא דרך סעודה כלומר שתשמע לו והוא יהא נזקק לה כלומר שאין לנו בהם דין אחרם לדונם בו זהו דעת הגאונים בפירוש השמים ביני לבינך ולפיכך הוקשה להם משנה אחרונה עם שמועה זו דא"ר אמי נאמנת משום דאיהו קים לה ואיהו לא קים ליה ואדרבה איפכא מסתברא במילתא דלא קים ליה בגוה אינה נאמנת וכי קים ליה בגוה (אינה נאמנת וכי קים ליה בגוה) איכא למימר חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה כדרב המנונא. ודרכו של רבינו ז"ל בפי' הענין עיקר הוא דהכא כשבעלה בא להוציאה ולענין כתובה בברי וברי הוא נאמן בברי ושמא היא נאמנת כמו שפירשתי למעלה אבל התם כשתובעת גירושין וחוששין שלא תהא נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה וכן בטמאה אני לך שאין הבעל יודע בה חששו ואינה נאמנת ויש לעיין למה אמרו בטמאה אני לך תביא ראיה לדבריה לומר שהיא עצמה אינה נאמנת כלל וכאן הטילו פשרה ביניהם. ונראה דהתם לפי שאפשר שיש ראיה לדבר הצריכו הראיה וכאן שאין בינם אלא השמים הטילו פשרה ועוד שאותה טענה של טמאה אני לך כיון שאין חכמים מאמינים אותה:

דף כא:

אתמר המכנסת שום לבעלה היא אומרת כלי אני נוטלת והוא אומר דמים אני נותן הדין עם מי ר"י אומר הדין עמה ר"א אומר הדין עמו ר"י אמר הדין עמה משום שבח בית אביה דידה הוו ר"א אמר הדין עמו דאמר מר אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ברשותיה קיימי וכדידיה דאמו. תנ"כ דרב יהודה ותניא כוותיה דרב אמי. תניא כוותיה דרב אמי

עבדי צאן ברזל יוצאין בשן ועין לאיש אבל לא לאשה תניא כוותיה דר"י המכנסת שום לבעלה אם רצה הבעל למכור לא ימכור ולא עוד אלא אפילו הכניס לה שום משלו אם רצה הבעל למכור לא ימכור מכרו שניהן לפרנסה זה היה מעשה לפני רשב"ג ואמר הבעל מוציא מיד הלקוחות אמר רבא אמר ר"נ הלכה כר"י ודייקי רבוואתא מדקתני במתני' בעבדי צ"ב וה"ה בנכסי צ"ב אם מתו מתו לו ואם פיחתו פיחתו לו דוקא כעין מתו ממש דלא משתמשי מעין מלאכתן כלל דכמאן דליתנהו דמי הוא דחייב באחריותן ומשלם דמים אבל אי איתנהו אע"ג דבלו טובא ופיחתו אם משמשין מעין מלאכתן נוטלתן האשה ואינו משלם דמיה שדין עבדי צ"ב ודין נכסי צאן ברזל שוה כדין אלו כך דין אלו ואנן לא חזינן להאי דיוקא דהא קא מקשינן בגמרא למ"ד כל היכא דמחייב באחריותן אכלי בתרומה מהא דתנן כהן ששכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה כרשיני תרומה והא מפרקי' ותסברא נהי דמחייב באונסיה בכחשה וביתרות דמיה מי מחייב מדקא מפרקינן הכי גבי שכירות פרה מכלל דלגבי צ"ב מיחייב ואפילו בכחשה ובנפחת דמיה ולהכי אכלי בתרומה ושמעת מינה דליתא להאי דיוקא דדקו קמאי ז"ל אלא ומיהו אע"ג דדינא דגמרא הכי לא מיחייבינן ליה לבעל השתא בכחשה ובנפחת דמיה דכיון דלא נהגו עלמא הכי כל מאן דמקבל לנכסי צאן ברזל וכתב להו עליה אדעתא דמנהגא הוא דמקבל להו עליה הלכך לא מיחייב אלא לפום מנהגא והאי מכרו שניהם לפרנסה דקאמר רשב"ג הבעל מוציא מיד הלקוחות לא איפשיטא שפיר דנעביד בה מעשה. לשון הרי"ף ז"ל:

השיב עליו הראב"ד ז"ל נראה דה"ק שאפילו מכרה היא בפניו ולא מיחה הוא יכול להוציא מיד הלקוחות ובזה יפה כח האיש מכח האשה בנכסי צ"ב והוא השום שכתב לה בכתובתה בין משלה בין משלו שאם רצה הבעל למכור לא ימכור והיא יכולה למחות בו אבל אם מכר בפניה ולא מיחת אינה מוציאה מיד הלקוחות ואם מכרה היא בפניו אע"פ שלא מיחה ואפילו מכרה לפרנסת ביתה שהדבר מוטל על שניהם לפרנסה אפילו הכי אם רצה הבעל להוציא מיד הלקוחות מוציא ודייקינן להאי פירושא מדקתני גבי אשה אם רצה הבעל להוציא מיד הלקוחות מוציא והכא קתני למכור לא ימכור ולא קתני אם מכר הוא האשה מוציאה מיד הלקוחות מיהו דוקא במטלטלי של נדוניא אבל קרקע אף היא יכולה להוציא מיד הלקוחות כשתבא לגבות כתובתה אלא שהבעל מבטל המכר שלה מיד אם ירצה ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:

אמר המחבר דין מכרו שניהם לפרנסה יוצא משני פנים או שנפרש שלקח מכל א' משניהם או מזה או מזה. או שנפרש שמכרו שניהם ממש בלקח מזה וחזר ולקח מזה

א"נ משניהם כא' ובב' הלשונות יש לתמוה למה הבעל מוציא מיד הלוקח מה שמכר הוא דכל זכות שלו כבר קנאו לוקח וכ"ש בשום שהכניס משלו שאינו אלא כאפותיקי מפורש לה וסוגיין בכלהו תנויי בנזקין דלוקח שדה שהוא אפותיקי מפורש לב"ח מקחו מקח וממכרו ממכר עד שיבוא לגבות הימנו ואם רצו בעלים לסלקו במעות הרשות בידם אלא שהדברים ולב"ח בחובו מוכיחין שאלו דברי רשב"ג הם דתניא בפרק השולח בעושה שדהו אפותיקי סתם לאשה בכתובתה ומכרה גובין משאר נכסים רשב"ג אומר לאשה בכתובתה אינו גובה משא' נכסים שאין דרכה של אשה לחזר בבתי דינים ומפני זה אמר שהמקח בטל בו מיד וכן אמר בירושלמי לדעת רשב"ג שאינה מכירה לשעה שלא עלה על דעת שתהא אשה מחזרת על ב"ד לפיכך שנה כאן בברייתא זו שאפילו הבעל עצמו מוציא מיד הלקוחות נעשה כמוכר דבר שאינו שלו ותובע במקום אשה מפני שידו כידה ולפ"ז הענין אין דברי רשב"ג ברורים לעשות בהם מעשה דהא פליגי רבנן עליה בהך סברא דלא עלה על דעת שתהא אשה מחזרת על בתי דינין אלא המקח קיים עד שתבוא לגבות כתובתה ותגבה מהן. וכ"ש שאין הבעל מוציא מיד הלקוחות כלום זהו מה שנזכר בהלכות דלא עבדינן ביה עובדא:

פקפוקו של רבינו ולא בירורין של אחרים ולענין מ"ש הרב שאם מכרה היא בפניו ולא מיחה שהוא מוציא מיד הלקוחות כבר כתבתי שאינו ענין ללשון מכרו שניהם ואם יש בלשון מכרו שניהם מכרה האשה ולא מיחה הבעל אה"נ יש בכללו מכר ומכר הוא ולא מיחתה היא ואתה אומר שמקחו קיים. ועוד מתחלת הברייתא מוכיח שלא נשנה אלא ליפוי כחה כדקתני רצה הבעל למכור לא ימכור ועלה קתני מעשה ולא באו התם לפרש זכותו של איש במכירת האשה דהו"ל למיתני וכן אם רצתה האשה למכור לא תמכור ועלה ליתני מעשה. ועוד פשיטא למה לא יוציא מי ראה אשה מוכרת בנכסים של בעל ולא יוציא הוא מידן. ומ"ש הרב דאיש שמכר בפני אשתו ולא מיחתה אינה מוציאה מיד הלקוחות חס ליה למרן דנימא הכי וא"א שלא חזר בו הרב ז"ל דהא אפילו בחותמת אחריו מקחו בטל בקרקע וה"ה במטלטלים דנחת רוח עשיתי לבעלי שייך בכולהו וכל שכן ברואה ושותקת דאפילו בנכסי מלוג דלא שייך בהו נחת רוח לא הפסידה כלום שאין אדם מפסיד זכות שבשדהו מפני מכירת אחרים ואפילו בזול זבין כדאיתא בחזקת הבתים וכ"ש ברואה ושותקת. ושנו בתוספתא דבבא בתרא המוכר שדהו של חברו במעמד חברו לא עשה כלום מקיימנו אחריו דבריו קיימין כלומר המוכר שדהו של חברו לחברו במעמד בעלים לא עשה כלום עד שקיימו מכירתו אחריו ולדברי הרב ז"ל מכר שלא בפניה כמה שיעור אתה נותן לה וכי מכיון ששמעה שעה אחת ולא מיחתה שוב

אינה יכולה למחות כל אותו היום כדין נדרים או שלש שנים כדין חזקה אלא אינם דברים של טעם ע"כ: (חסר כאן):

דף כד.

סבר לה כר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה א"ר יודן בר חנן ובלבד של ימין אתא עובדא קומי ר' אמי אמר לה אין ברתי את שריא לה לא הוה ידענא דלא מוליד מדקאמר הלכה מכלל דפליגי ואם בידי שמים קאמר אפילו בתרוייהו נמי כדאיתא בשמעתתא ואפילו רבנן מודו והכי מפרש בירושלמי אלא לאו בידי אדם וקאמר הלכה כרבי ישמעאל ומעשים בכל יום בבני אדם שלוקים בביצה אחת והרופא חותכה והן מולידין ואפשר שהיא השמאלית אבל אם נחתכה הימנית כשר הוא אלא שאינו מוליד ועובדא דאתא קמי דרב אמי הכי הוה ע"כ דברי הרב ואלו דברי תלמיד:

אמר המחבר תמהני על הרב ז"ל שאם כפירושו דר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה בידי אדם קאמר ואתנא קמא פליג דקאמר אפילו נקבו ואפילו חסרו ודאי אין הלכה כר' ישמעאל דיחיד במקום רבים הוא ותנא קמא לא סמך על עדות שלו מפי חכמים בכרם ביבנה ומה שהביא שבירושלמי פסקו הלכה כמותו לא נהגו גדולי הגאונים ורבינו ז"ל לסמוך על הירושלמי בפסק הלכה וכמה וכמה פסקי הלכות בירושלמי שלא נפסקו בגמרא שלנו ולא סמכו עליהן הגאונים ובזו מסכתא עצמה פסקו בירושלמי הלכה כר"י בן בבא דקאמר לא כל האדם ולא כל המקומות ולא כל השעות שוות ואינו הלכה כן. ובפ' אלו נערות פסק ירושלמי כר' דוסא דאמר השבויה אוכלת בתרומה ובעלי הלכות פסקו שאין הלכה כן. ובפ' לא יחפור פסק ירושלמי כר' שמעון כל אילן כנגד המשקולת מפני הטומאה ואין הלכה כן. וכן בסוף עבודת כוכבים בענין הגת והמחץ והמשפך של עובד כוכבים שרבי מתיר בניגוב ופסקו בירושלמי כדבריו ואין הלכה אלא כדברי חכמים שאוסרין וכן הרבה. ועוד דהא אמרינן לקמן כרות בכולן בין שנכרת הגיד בין שנכרתו ביצים בין שנכרתו חוטי ביצים ובדתנא קמא שייכא דאמר כרות בכולן ואפילו ביצה א' אלא שאחרים מפרשים דרבי ישמעאל לא פליג אתנא קמא דמודה ר' ישמעאל בנקב ונמוקה אבל נטלה לגמרי מכשיר וכן מצינו לענין טרפות נטל הטחול כשרה ונקב טרפה בסומכיה ודאמרינן לקמן בין שנכרת הגיד בין שנכרתו ביצים או חוטי ביצים דוקא בשניהם אבל כרות באחת מהן היינו דר' ישמעאל והלכה כמותו דמתניתא דכרמא היא ואנו תפוסים מבעל הלכות גדולות דר' ישמעאל בידי שמים קאמר דכל שאין לו אלא ביצה אחת מתחלת יצירתו משמע תדע מדקא מדמי ליה לסריס חמה אינו אלא כסריס

חמה וכשר וה"ה לפצוע וכרות בידי שמים אלא ר' ישמעאל הוראה שמע במי שאין לו אלא ביצה אחת שהורה בו בכרם ביבנה שהוא כשר ושהוא כסריס תמה ואינו מוליד והא דא"ר יהודה אמר שמואל פצוע דכא בידי שמים כשר ממתניתא דכרמא שמיע ליה ודיקא דמתני' קמ"ל ושהיא הלכה אע"פ שנשנית בלשון יחיד ואנו תמהים על הרב ז"ל שמצינו בירושלמי הפך מה שהביא הוא משם וזו היא גירס' ירושלמי א"ר יוסא שמעתי הלכה כר"י בנו של ריב"ב כמ"ש הרב פצוע דכא אין תנייא בידי אדם פסול בידי שמים כשר יליף לה מממזר לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא מה ממזר בידי אדם אף פצוע דכא בידי אדם אין תנויי תני בין בידי אדם בין בידי שמים מאן דמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול מנא ליה אמר רבי מנא לא יבא פצוע דכא לעולם א"ר יוסי בר' בון עוד הוה יליף לה מממזר לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא מה ממזר בידי שמים אף פצוע דכא בידי שמים וממזר בידי שמים יצירתו בידי שמים בגין הדין בעי מימר מאן דמר בידי אדם פסול בידי שמים כשר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה מאן דמר בין בידי אדם בין בידי שמים פסול רבנן א"ר אחא בר פפא קומי ר' זעירא כולה רבנן הרי שעלתה חטטין מי מחמיר בה או מסיית והרי הוא בידי אדם כמו שהוא בידי שמים ע"כ גירסא ירושלמית ומפורשת היא דר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה בפצוע דכא בידי שמים קא מיירי אלא דרב אחא בר פפא קמיה ר' זעירא מהדר לאוקמי תרתי מתנייתא דכי קאמרי רבנן אפילו נקבו ואפילו צמוקו כגון שהעלת ביצה שלו חטטין ומי מחמיר בה מפני שהוא בידי אדם כלומר מחמת חולי ולא מתחלת ברייתו מפני שהוא בידי שמים דמאליו בא לו והיינו דקרי ליה באידך ברייתא בידי שמים ועלה קתני בין בידי אדם בין בידי שמים פסול והך מתניתין אחריתא דקתני בידי שמים כשר כגון שנולד פצוע. ולענין מה שאמר ה"ר אברהם ז"ל בבני אדם שלוקין בביצה אתת והרופא חותכה ומולידין אנו אומרים צא וחזר על בניהם מאין הם וה"ר משה בר מיימון ז"ל הספרדי מבקיאי הרופאים פי' כמ"ש דנטלה ביצה א' בידי אדם פסול והוא הכשיר כל בידי שמים אפילו מחמת חולי וחטטין וכן הדברים מטין ועכשיו נתברר דעת רבינו בהלכות שכתב הברייתא סתם ולא פסק בה הלכה שאין ר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה חולק כלום אלא עדות העיד ומקבלין הימנו ועוד יש תשובה לרב בענין הזה במה שנשמט מן ההלכות בענין נקב הגיד ובענין נחתך הגיד ומלא חוט על פני כולה וכלפי ראשה וכמרזב וכקולמוס ואלו מן הדברים שאינן מצויים לענין מעשה ונהג בהן רבינו לקצר:

דף ל.

כתוב בהלכות אבל בנישואין דליכא למימר תנאה הוה ליה בנישואין לא אמר ר"ע דצריכה גט הילכך הויא לה מתני' כוותיה.

השיב הרב ז"ל והשתא דמתני' כוותיה. אמאי הלכתא כוותיה. והא מתניתין לא איירי בקידש כלל ות"ק דברייתא הא פליג עליה בקידש דלא חייש לתנאה והוה ליה ר"ע יחידאה אלא דאיכא לסיועי לדר"ע בקידש מהא דא"ר יבמה הרי היא כאשת איש ואוקמה רב גידל בקידש דרב חייש לתנאה והלכתא כוותיה אע"ג דפליג שמואל עילויה ואע"ג דאמר אביי ממאי דאיתיה לדרב גידל לא מידחייא מימרא בדילמא הילכך איתיה לדרב גידל ואיתיה נמי לדרב ואיתיה נמי לדר"ע דקאי כוותיה. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:

אמר המחבר ועוד דא"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ואי ליתא לדרב גידל אדר' יצחק נפחא קאי דחייש לתנאה הילכך אי מדרב אי מדשמואל סוגיין ודאי בחוששין לתנאה רהטא כר"ע וכיון דסתם מתני' לא מפקא מיניה הלכתא כוותיה:

דף ל:

כתוב בהלכות ואיסתפק לן בגמרא האי דאמר שמואל הלכה כר' יוסי אליבא דמאן אי אליבא דר' אמי או אליבא דר' יצחק נפחא וכיון דלא איתברר כמאן מינייהו פסקי' לא שרינן אשת גיסו אגיסו:

השיב הרב ז"ל דוקא שנשאת לו אשת גיסו ע"פ ב"ד ועד א' דבהא ר' יוסי אסר לפירושו של ר' אמי אבל אם נשאת לו ע"פ עדים אשת גיסו אגיסו מותרת ואשתו מותרת לו דהא אפילו לר' יצחק נפחא שרי ר' יוסי בדאזל אשתו וגיסו ואע"ג דאשה שהלך בעלה למדינת הים בעלמא אסורה לתזור לו אפילו בעדים דלא אמרי' מינס אניס התם הוא דאיכא למימר גרש זה ונשא זה אבל הכא כיון דאחות אשתו היא ולא מתסרא בלתא דנפשה אלא משום דאתי לאיחלופי באשה אחרת שהלך בעלה למדינת הים מסתיי' דגזרינן בה בנשאת בעד א' דדמיא לפשיעה אבל בנשאת בעדים לא גזרי' בה דהא ודאי שני עדים דמשקרי מילתא דלא שכיחא היא ע"כ דברי הרב ואלו דברי תלמיד:

אמר המחבר דודאי אשת גיסו שנשאת על פי עדים לר' יוסי מותרת בין לפירושא דרב אמי בין לפירושא דרבי יצחק נפחא מיהו אי מתני' כר' אמי מתוקמא לא קי"ל כר' יוסי אלא בכל שפוסל ע"י אחרים פוסל על ידי עצמו דהיא נמי פלוגתא דידיה ות"ק אבל במאי דשוין בעל פי עדים שאינו פוסל ע"י אחרים ואינו פוסל ע"י עצמו אין הלכה כמותו

דאיהו היתרא משום עדים נסיב לה וקי"ל דלא עבדינן עובדא במאי הו"ל למעבד אלא כל שפוסל ע"י עד א' פוסל ע"י שנים דעיקר אסור אשת גיסו אגיסו משום שמא יבא גיסו לבדו ויוציאוה בגט משום חומרא דגירש זה ונשא זה ומעתה אף אשתו אסורה עליו לכשתבא שהיא אחות גרושה שלו וכבר הוחזק גיטה לפניך בב"ד ובין על פי ב"ד בין ע"פ עדים ה"ה והוא הטעם ואין עלינו להם לפשרה בחומרותיהן של חכמים ובגמ' לא סמכי בהו אשנויי ואנן היכי סמכינן בהו בלא שנויי אלא חיישי' לפירוקא דרבי אמי ולא אמרינן לעולם מאי הו"ל למעבד בין באשת גיסו בין באשתו וחיישי' נמי לר' יצחק נפחא במיחוש לתנאה ואחיו שקדש אשה וכן הוא שקדש אחות אשה כלהדרכים האלו בהן עשה אזנך כאפרכסת לשמוע לדברי רבינו והסתלק מן הספק ומן האומדות:

דף לג:

כתוב בהלכות שמעינן מינה דמתני' טעמא לחוד ודאמימר טעמא לחוד דסבירא ליה לאמימר דבעי לתרוצי רגליה למידחסי' על ארעא וחליץ:

השיב הרב ז"ל הני תרתי שמעתתא דאמימר לאו חד טעמא הוא דהא אמר צריך למידחסיה לכרעיה ואי לא דחיס ליה לא מפסלא לה חליצה והאי דקאמר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ אי חליץ חליצתו פסולה וטעמא דמילתא משום דגב הרגל הוא שנקרא רגל ותחת הרגל הוא שנקרא כף הרגל וזה שרגליו הפוכות וכף רגלו הולכת לו למעלה נמצאת נעלו נחלצת כף רגלו ולא מעל רגלו גם כשהוא הולך נעלו הולך למטה מרגלו והתורה אמרה נעלו מעל רגלו ותרתי שמעתתא דאמימר הלכתא נינהו כדכתב הרב ז"ל ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:

אמר המחבר ואם כדברי רבינו אברהם היאך הקשה לו רב אשי לאמימר והתניא בין עומד בין יושב בין מוטה דההיא בדיעבד תניא דהחולצת חליצתה כשרה קתני דהיינו דיעבד וא"ת משום יושב ומוטה מ"מ דיעבד תניא ומנא ליה דלכתחלה לא ניחוש אארעא דתהוי חליצה מעלייתא ומה שפירש משום דגב הרגל הוא שנקרא רגל ותחת הרגל נקרא כף ולא נקרא רגל חזרנו על צדדי הלשון ולא נתבאר כן אלא הכל נקרא רגל ונקרא יד כענין ואתן את הכוס על כף פרעה ושם נאמר ונתת כוס פרעה בידו. וסמך ידו על ראש העולה והוא תוך היד ונתת הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו ולקחת מידם וכן ברגל תרמסנה רגל רגלי עני ועיקר זאת המלה כי היד בלא אצבעות נקרא כף כענין כף אחת עשרה זהב ומן השמן אשר על כף אהרן וימלא כפו ממנה והוא הקמיצה ששנינו בה חופה פס ידו ובין הגב ובין התוך נקרא כן דענין וראש דגון ושתי כפות ידיו ורגליו

והשתחוו לו על כפות רגליך ושנינו בענין גיד הנשה אינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף והקשו בגמרא והא חזינן דאית ליה ומפרקינן אית ליה ולא עגול אלמא כל דבר עגול דומה לכף נקרא כף ועוד אמרו במס' נדה משיתמעך הכף מקום כנוס בשר גבוה ועגול ואונקלוס מתרגם כף בכ"מ ידא והטעם לפי שהכל בכלל היד כי הכף עם האצבעות נקרא יד ונקרא רגל בין למעלה בין למטה. ובמקומות שהלשון מרחיב לכלול האצבעות עם הכף כענין כפך מעלי הרחק וכגון בכל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו והענין לאמצע היד ואמצע רגל שהוא העיקר אבל זה דבר ברור שיד ורגל כוללין הכל תדע דהא לענין חליצה בעינן דחליץ בכולי רגל שאם חלץ בפנתא בלבד ואין לו לסנדל למטה בארץ כלום חליצה פסולה היא אלמא לא קרינן ביה מעל רגלו דכולי רגל בעינן אלא מסתברא דהני תרתי שמעתתא דאמימר שייכין בהדדי דבעינן דדחיס כרעא כלומר שיניח אותו על הארץ בדרך הליכה לאפוקי היה רגלו נתלה על עקבו כדרך אדם מוטה או שהיה מושכב על צדו כדרך אדם יושב ומאי דקאמר למדחסיה אורחא דסוגיא נקט כי היכי דלהוי כדרכו אפילו בשעת חליצה והיינו דגרסינן בשאר נוסחי לתרוצי לכרעיה וכולן לדבר א' נתכוונו והיינו דמקשינן עליה דאמימר מחולצת בין יושב בין מוטה ופריק לעולם דדחיס לכרעיה כלומר דכפוף כרעי' ומתרץ רגליה בדרך הליכה ואמר אמימר האי מאן דמסגי אלוחתא דכרעיה לא חליץ משום דלא מצי לתרוצי לכרעיה כדרך הלוך בני אדם וקמ"ל דלא אזלינן בתר הילוכא דידיה וטעמיה דאמימר בתרוייהו אם כדברי ה"ר אברהם משום דבעינן חליצה מעל הרגל ולא מעל כף הרגל והאי נמי כיון דרגלו מוטה מעל כף הרגל הוא חולץ אבל מתוך שלא עלה לנו דברי הרב ז"ל נראה לנו מדכתיב ועמד ואמר ותניא בספרי מלמד שאין אומרים דברים אלא בעמידה וכי כתיב וחלצה נעלו נמי אועמד כתיב ואף על גב דעמידה ממש לא מעכבא. דרך עמידה מעכבא כדר' זירא והיינו דגרסינן באלו מגלחין אמימר שכיב בר בריה קרע עילויה אדכר דמיושב קרע קם קרע מעומד א"ל ר' אשי לאמימר קריעה מעומד מנא לן אי לימא מדכתיב ויקם איוב ויקרע אלא מעתה גבי חליצה דכתיב ועמד ואמר ה"נ והתניא בין עומד בין יושב בין מוטה חליצתה כשרה התם מי כתיב ויעמוד ויאמר ועמד כתיב מיהא משמע דועמד ואמר לא אקריאה בלחוד קאי אלא אף אחליצה גופה הילכך לכתחלה בעינן כולהו בעמידה דהא כתיב ועמד דיעבד אפילו מיושב מדלא כתיב ויעמוד וקמ"ל אמימר דדרך עמידה מיהא מעכב אפילו דיעבד כרבי זירא לא שנא למאן דמסגי אלוחתא ולא שנא למאן דמסגי שפיר והשתא הפוך כרעי' דהא מ"מ השתא לא חזי לעמידה כרגל והנך תלת שמעתתא שייכין בהדדי ובתלתייהו אזיל רב אשי לטעמיה דמקשי ושאיל ואמימר לטעמיה דמורי ובא

והלכתא כוותיה ובזה קיימנו עוד דברי רבינו והגאונים שכתבו בסדר חליצה אין אומרין דברים אלא בעמידה וכבר הוקשה עליהם מזו השמועה שבפ' אלו מגלחין ומדברינו נתברר הכל כהוגן:

דף לד.

כתוב בהלכות שלחו ליה לאבוה דשמואל יבמה שרקקה דם תחלוץ לפי שא"א בלא צחצוחי הרוק ודוקא במוצצת אבל בשותתת לא:

השיב הרב ז"ל מדקא חזינן בגמרא ב' טעמים ברקיקת דם האחד שאמרו מי כתיב וירקה רוק משמע דלא בעינן צחצוחי הרוק אלמא אפילו שותתת נמי יצאה ידי רקיקה ובשני שפירשו דא"א לדם בלא צחצוחי הרוק ודוקא במוצצת אבל בשותתת לא והטעם הראשון נראה שהוא שהיו הכל שוין בו דלוי דאסתפק ליה אתא שאיל בי מדרשא ופשטי ליה מי כתיב וירקה רוק מי כתיב וחלצה ביד ובודאי טעמא דמסתבר הוא דהא רוק לא כתיב באורייתא וגבי זב נמי דכתיב וכי ירוק הזב אי לאו דכתיב זובו טמא הוא ה"א דאפילו דם היוצא מפיו הוי טמא הלכך מיבעי ליה למימר דהני תרתי שמועתא לא פליגי אהדדי דההיא דלעיל דלא בעי צחצוחי הרוק מיירי בשרקקה במקום חליצה דסגי לה בהכי והך שמעתתא בתרייתא דבעי צחצוחי הרוק בשרקקה שלא במקום חליצה ולפסלה מן היבום דאי איכא צחצוחי הרוק הוא דמיפסלא דגזרינן בה משום רקיקה דבתר חליצה אבל לית בה צחצוחי הרוק לא מיפסלא ולא גזרינן בה מידי. כך נ"ל האמת. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:

אמר המחבר מדברי רבינו הגדול ז"ל נלמוד שזו שאמרו מיכתיב וירקה רוק לומר דאי כתיב הכי בעינן כוליה רוק והשתא סגי לה בצחצוחי הרוק בלבד ואילו בלא צחצוחי הרוק כגון בשותתת לא סגי לה דהא לא קרינא ביה וירקה ואדרבה לענין מיפסל הו"ל למיגזר בכל רקיקה דכיון דבסוף אית אמרי כבר חלצה ואתי למשרא חלוצה אלא ודאי דם שותתת ליתיה בכלל רקיקה כלל וכן נמי פירש רבינו שלמה ז"ל ותמה על עצמך דם השותת מפיה היכי הוי רקיקה במקום חליצה והלא אמרו אכלה תומא ורקקה אכלה גרגישתא ורקקה ולא כלום וירקה מעצמה בעינן ומצאתי עוד בירושלמי במעשה דלוי בקריאתה רקקה דם מהו א"ל אם יש בו צחצוחית של רוק כשר גדמת במה הוא חולצת בשיניה:

דף לו.

כתוב בהלכות ע"כ לא אמרי ב"ה אלא דלא בעינן מומחין אבל שלשה בעינן וכו':
השיב הרב ז"ל שבוש הוא זה שלא הוצרך לכך שהרי נקבעה הלכה בפירוש כאותו הזוג שהמיאון בשנים ושבוש בגמ' שנסתפק בפסק ההלכה הצריכו לכתוב כל כך והוא עצמו כתב בפרק כיצד דלא בעינן שלשה למיאון וכן הלכתא: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:
אמר המחבר תמהני על ה"ר אברהם ז"ל וכי אין בעל הלכות כותב מעט מלשון הגמ' כדי לפרש דבריו והרי אף רבינו הגדול לא אמרה אלא לברר דב"ה לא בעו מומחין ואותו הזוג מקילין יותר ומכשירין אף בב' מאותן ג' שלא תאמר בעינן שלשה הדיוטות או יחיד מומחה כדיני ממונות ואח"כ פסק הלכה כאותו הזוג ולמדנו שהמיאון בב' הדיוטות ועוד מצינו לר"ת ז"ל שאמר לכתחלה ג' ודיעבד אפילו בב' דיקא נמי דקתני מכשירין בב' ודיעבד משמע ולפי שרבינו סומך על ר"ת ז"ל ברוב דבריו שמא לכך נתכוון כשכתב דמומחין לא בעיא הא ג' בעינן לכתחלה ואם מיאנה בב' כשר בדיעבד וכן מדברי בעל הלכות גדולות שכך כתב וצריכה למאוני בפני ג' דתניא ב"ש אומרים עד רבי יוסי בר' יהודה ורבי אליעזר בר' שמעון מכשירין בב' והלכה כאותו הזוג:

דף לז:

כתוב בהלכות בעא מיניה רבא מרב נחמן צרתה מה היא ומסקנא או חולצת או מתייבמת נוסחא רויחא וה"ה לצרתה של יתומה בחיי האב לרבנן:
השיב הרב ז"ל הא מילתא לא מיחוורא שפיר משום דלר' אליעזר גופיה הא לא שרינן לצרה אלא משום דהיא גופה גזירה ונגזר גזירה לגזירה אבל יתומה בחיי האב בין לרבי אליעזר בין לרבנן אסורה דאורייתא היא וערוה היא מן התורה הילכך צרתה נמי צרת ערוה היא ושתיהן חולצות ולא מתיבמות: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:
אמר המחבר כמה דברי רבינו הגדול מחוורין אילו היתה דעתי מכרעת שהרי כל עיקר מחלוקת רבי אליעזר וחכמים בכאן אינו אלא משום דר"א סבר אדם טועה לומר קדושי קטנה כלום ולפיכך גזר אפילו בגדולה ואצ"ל שיגזור בצרת קטנה יתומה משום לתא דידה ורבנן סברי אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום ואפילו בהחזירה קטנה וגדלה אצלו אמרינן גמר ובעל לשם קדושין ולא חיישינן ולא גזרי' בה כלל וחולצת ומתייבמת וכדמפורש טעמא בפרק המדיר ואם בעצמה אין חוששין היאך נגזור בצרתה של קטנה הרי דבר ידוע שאין קדושי קטנה כלום ושגרושיה גרושין גמורין ולא אתו ליבומה לעולם ועוד אין לחוש שכל קטנה וגדולה דרכן של מיבמין בגדולה ואין דרכן בקטנה כדתנן

בא יבם על הקטנה וחזר ובא על הגדולה פסל את הקטנה לפי שהגדולה וכו' ואתמר בירושלמי אפילו לא בא על הגדולה פסל את הקטנה לפי שהגדולה צריכה הימנו חליצה וכיון שהדבר כן היאך נגזור בדבר ידוע משום חשש גמור רחוק אין לך אלא כדברי רבינו וכל המרבה בגזרות עלי ראיה ללמד. ודאי בירושלמי מצאתי בזה מחלוקת דגרסינן התם מודים חכמים לרבי אליעזר בקטנה שהשיאוה אביה ונתגרשה שהיא כיתומה בחיי אביה קדושיה וגרושיה תורה חזרתה אינה תורה צרתה מהו רב אמר צרתה אסורה ר' יוחנן אמר צרתה אסורה ריש לקיש אמר צרתה מותרת א"ר אלעזר חזרתי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן ולא אשכחי' בר נש דכוותי אלא ר"ל כי אמר צרתה מותרת רב המנונא הוה יתיב קמיה ר' אחא בר אחוה א"ל צרתם מהו א"ל מותרת א"ר אבא בר ממל מסתברא כמאן דמר צרתה מותרת ברם כמאן דמר צרתה אסורה מה נפשך צד שקנה בה כנגדו מותר בצרה צד שלא קנה בה כנגדו הותר בצרה אמר רבי שמאי וכי יש מה נפשך בעריות מאי כדון כל יבמה שאינה כולה לחוץ צד הקנוי בה ידון משום ערוה וערוה פוטרת צרתה ע"כ גירסת ירושלמי והרי באותו תלמוד עצמו רבו המתירין והתירו דרבנן דהתם ורבנן דהכא דאינון רב ור"י אסרו ור"ל ור"א ורב המנונא ור' אחא דקבל מיניה כולן מתירין בה ועוד שהאוסרין לא משום גזרה נגעו בה אלא משום דקטנה עשאוה קנויה ונשואה וקי"ל בגמ' דילן קטנה קנויה ואינה קנויה הילכך אפילו לטעמיה דר' שמאי יש מה נפשך בעריות וכ"ש דבגמרא דילן לא חיישינן להכי ואפילו צרת חרשת גרושה מתיבמת ותו לא מידי:

דף לח.

כתוב בהלכות וחזינן מאן דכתב דהא מילתא ספיקא היא ועבדינן לחומרא דהא תניא המקדש את הקטנה קדושיה תלוין ואע"ג דשנינן אשנויי לא סמכינן ואי לא בעל וגדלה ונתקדשה לאחר צריכה גט מזה ומזה:

השיב הרב ז"ל מאן דכתב האי מילתא כיון דלא איפסק הלכתא בהדיא ספיקא היא וכיון דאותבי' עליה דרב אע"ג דשנייא ספק הוא טעה דהא רב ששת גופיה שבתיה לפירוקא ואמר הוא עדיף מינאי ואנא אמרי עדיפנא מיניה כלומר אני הייתי סבור שאני חכם ממנו והנה הוא חכם ממני שידע לתרץ הברייתא לדעתו של רב ועוד הכא מאי ספיקא איכא מי לא מודה רב דבעיא גט מדרבנן ולא נפקא במיאון מיהו כיון דמדרבנן הוא לא מידחייא אחותה בשבילה ובעיא חליצה אא"כ בעל לדעת ר"ג. ואמת וברור אם לא בעל וגדלה ונתקדשה לאחר צריכה גט מראשון מדרבנן וגט מב' דאוריי' וכולהו מודו בהאי

מלתא בר משמואל. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:
אמר המחבר באמת שדברי ה"ר אברהם הן הן דברים של עיקר נכונים וברורים ועולים כהוגן והן הן דברי רבינו הגדול עצמו שאף כך העלה בדבריו כשלא בעל משהגדילה צריכה גט מזה ומזה. יסודו של דבר זה מפני שהיו מקצת ראשונים סבורים דלרב בעל הוו קדושי תורה לא בעל ממאנת והולכת לה. והן מסתייעין בזה מדאותבינן עליה דרב קדושיה תלויין ולא פריק תלויין לדבריהם כלומר דכי גדלה אינה ממאנת ורב ששת גופיה אדס"ד משגדלה אינה ממאנת לדברי הכל מאי קשיא ליה קדושיה תלוין ובמסכת (נדרים) [נדה] גרסי' עלה עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ר' יהודה אומר עד שירבה שחור על הלבן ואתמר בגמרא א"ר אבהו א"ר אלעזר הלכה כרבי יהודה ומודה רבי יהודה שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן בריה דרב כהנא סבר למעבד עובדא כרבי יהודה ואע"ג דנבעלה א"ל רב כהנא לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל שבאת לבית המדרש למאן ובנה מורכב לה על כתפה ואותו היום הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל בבה"מ ורבתה בכיה בבה"מ אמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו דא"ר יהודה אמר שמואל משום ר' ישמעאל על זו שקדושיה קדושי טעות שאפילו בנה מורכב לה על כתפה ממאנת והולכת וכולה סוגיא כדאיתא ומינה למ"ד מודה רבי יהודה בנבעלה אלמא לת"ק אע"ג דלא נבעלה אינה ממאנת ומ"ד לר' יהודה אע"ג דנבעלה לת"ק נבעלה אינה ממאנת לא נבעלה ממאנת לעולם ולר' ישמעאל נמי ממאנת לעולם וכשתשאל והלא שנינו כ"מ שיש מיאון אין חליצה כ"מ שיש חליצה אין מיאון הם מפרשים ההיא במתקדשת בזמן חליצה קאמר שאינה ממאנת וזו שאמרו בגמרא א"ר יהודה אמר שמואל זו דברי רבי מאיר אבל חכ"א יש מיאון במקום חליצה מאן חכמים ר' יהודה היא דתנן ר' יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן ההוא שמואל הוא דקאמר לה אבל לדברי האומר לר' יהודה אפילו נבעלה לרבנן כל שלא נבעלה ממאנת וכך אמר בעל מתיבות בשמעתין מיהא שמעינן דהיכא דלא בעל אע"ג דאתיא שתי שערות והגדילה כמה ממאנת ועל זה כתבו מקצת הראשונים דלא סמכינן אשנויי דרבי משמע מיניה הא לא בעל ממאנת אלא בעל אינה צריכה גט משני לא בעל צריכה גט מזה ומזה ולא נתברר מדברי גאון זה אם חושש בקדושי ראשון לספק של תורה או לא ורבינו מפרש בדבריו שאינן אלא קדושי ודאי מדבריהם לא דקדק עם הגאון הקודמו בפי' דבריו אלא דמ"מ צריכה גט מזה ומזה ולדבריו של רבינו ז"ל האי דלא מתרץ גמרא קדושיה תלויין לדבריהם משום דקדושיה תלויין לחול דבר תורה משמע וז"ש בסוף דבריו ומ"מ הוא תיובתא לשמואל ולא מפרקינן קדושין דרבנן קאמר ומודה שמואל

שאינה ממאנת מדבריהם וכיון שנתבררו מחלוקת הראשונים בזה צריכין אנו לפרש שהעיקר הברור בכל זה לומר שאין האשה ממאנת אלא עד שתביא שתי שערות דברי כל אדם נבעלה קדושי תורה לא נבעלה מד"ס ולר' יהודה עד שירבה שחור על הלבן והא דאתמר התם בנדה בבתו של ר' ישמעאל סבורין היו מתחלה לדמות זו שקדושיה קדושי טעות כלומר על תנאי לזו שנתקדשה קטנה לומר שאפילו בנה מורכב לה על כתפה ממאנת והולכת לה ונמנו וגמרו בסוף עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות הא משתביא שתי שערות קדושיה מדבריהם שחכמים תיקנו להן לבנות ישראל בקטנותן מיאון ומשגדלו אין להן מיאון והיינו דקאמרינן בשלהי נושאין על האנוסה משכחת לה בקדושי טעות כרבי ישמעאל ולא משכחת לה בממאנת ושמואל נמי בקדושי תנאי לית ליה גמר ובעל לשם קדושין אפילו לקדושי ספק כדאיתא בפרק המדיר ואילו בקטנה קאמר צריכה גט משני הא מראשון ודאי צריכה גט והיינו דתנן כ"מ שיש מיאון אין חליצה ואמר שמואל זו דברי ר' מאיר וכו' ובפ' אלו נערות נמי גרסינן הממאנת אין לה לא קנס ולא פתוי ודייקינן עלה הא קטנה בעלמא אית לה הא מני רבנן היא ושקלינן וטרינן בה טובא ולא אשכחן מיאון בגדולה ואע"ג דלא בעל אלא לר' יהודה עד שירבה שחור על הלבן וגם זו ראיה גמורה:

כתוב בהלכות אבל אם בא עליה השני קודם גרושין של ראשון אסורה לתרוייהו וצריכה גט מתרוייהו דהויא לה כאשה שהלך בעלה למדינת הים:

השיב הרב ז"ל כדאי הוא רב לסמוך על דבריו אף אם יאמר על המותר אסור כי בכאן אין איסור מחוור ולא לגזור בה משום אשה שהלך בעלה למדינת הים שאם גזרו במקום שיש שם אסור ערוה או אסור לאו דבר תורה נגזור במקום שאין בו לא אסור ערוה ולא איסור לאו דבר תורה הלכך אם יש מי שמורה בה להתיר נשמע לו. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:

אמר המחבר והלא פסולי גיטין של דבריהם כגון כתב לשם מלכות שאינה הוגנת והיה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח וכן קנסו בגט קרח שבכל אלו לא עשה לא אסור ערוה ולא אסור לאו דבר תורה ואין כאן אלא פסול תקנות של דבריהם משום שלום מלכות ומשום דמיחזי כשקרא ואעפ"כ תצא זה ומזה וכל הדרכים האלו בהן חוץ מן ממזר לדברי חכמים ולדברי ר' מאיר הולד נמי ממזר וכ"ש בזו שיש כאן קדושין שלמים מדבריהם שהיא יוצאה מזה ומזה וראיתי מי שחלק עוד כשלא בא עליה ואמר כיון דקי"ל במקום אמתלא חוששין לאמתלא ה"נ אמרינן קדושי טעות הוו ומותרת לשניהם כדאמרינן יצא עליה קול מזה ומזה. ולאו מלתא היא דכיון דלאו משום ספק נגעו בה

אלא ודאי מדבריהם הוא הרי זו כגדולה לכל דבריה מגרש ראשון ונושא שני כשלא בא עליה אבל מגרש שני ונושא ראשון לא אמרינן ומחזיר גרושתו מן האירוסין הוא דהא אפילו בקטנה גמורה יוצאה בגט אסור כ"ש בגדולה. בא עליה שני אסורה לזה ולזה שהיא אשת איש של דבריהם דומיא דגטין פסולין כדפרישית ראיה לדבר אשת איש שקדשה פקח קדושי תורה וחזר וגרשה אסורה לחזור לחרש ואשת חרש שהלך בעלה למדינת הים ונשאת לפקח או לחרש תצא מזה ומזה כך מפורש בירושלמי לקמן בפרק חרש ונשואי חרש דרבנן נינהו דומיא דקטנה והרי זה סיוע לדברי רבינו ז"ל בשתיהן:

דף לח:

כתוב בהלכות ולר' אלעזר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ומייבם לחרשת וכן הלכתא:
השיב הרב ז"ל גם זו אינה מחוורת דלא א"ר אלעזר מלמדין אותה למאן אלא כדי לקיים בחברתם מצות יבום דאורייתא אבל הכא יבום דחרשת מדרבנן הוא דהא קים ליה בביאה ראשונה הילכך אין מלמדין אותה למאן משום דבר קפרא כדאמרינן לעיל ולנוסחא דידן ל"ג בהך דרבי אלעזר ובכולן מלמדין את הקטנה למאן אי רבי אלעזר אברייתא בלחוד קאי דאיכא גדולה וקטנה בהדה וסוגיא דשמעתתא נמי הכי משמע דהא אמרינן ואי אשמעינן הכא משום דגדולה רמיא קמיה מעיקרא וכו'. ע"כ דברי הרב.
ואלו דברי תלמיד:
אמר המחבר ולמה לא תמאן והם פירשוה בגמרא טעמיה דבר קפרא משום דלמא גדלה ומתחרטא בה וזו היא שיוצאה על כל פנים למה תתעגן עד שתגדיל ותחלוץ ויפסל בה מן הכהונה שופך מי בורו ואחרים צריכין לו ותאסור חרשת על בעלה שכנסה בהיתר וע"כ לא הוצרכו בגמרא לומר ואי אשמעינן אלא בסיפא דמתניתין בא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה דאז קיים מצות יבום והוא פסלן על עצמו בפשיעה לפיכך היה ראוי שלא לחזור להתיר לו כלום וכן ברישא משום דגדולה לא רמיא קמיה דמעיקרא כאחות אשה דמיא ומוטב שתצא ולא שתתיבם אבל כאן שאין בהן תקנה אלא לצאת שתיהן למה לא ימאנו אותה משום תקנתה ותקנת חברתה וכל שכן שמצינו בנוסחאות בכולן מלמדין את הקטנה שתמאן בו וכן גירסת התוספתא וכ"ש שכבר הורה זקן ואי דייקינן לא תנינן:

דף לט.

כתוב בהלכות טעמא דנדרה בחיי בעלה הא לאחר מיתת בעלה הויא מורדת ושמעת מינה דליתא לדשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם:

השיב הרב ז"ל מהא לא שמעינן מינה מידי דבין בחיי בעלה בין לאחר מיתת בעלה הרי אנו נזקקים להתירה או בכופין או במבקשין ואם איתא דמורדת הוי איבעי לה למקנסה ולמשבק לה בעגונא ולא להתירה לא בכופין ולא במבקשין ואם תאמר כיון שנאסרה עליו בנדר משום הכי מבקשין מכל מקום מהא ליכא למשמע מינה דהא בעלמא בין דהויא מורדת בין דלא הויא מורדת לא כופין אותו ולא מבקשין ממנו והכא משום דנדרה ומיתסרא עילויה כופין או מבקשין ולא שמעי' מינה ולא מידי ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד:

אמר המחבר וכבר ראינו לרב ר' אפרים ז"ל שדחה דברי רבו בזה והשיב דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל דהכא אמר יבם הרי הוא כבעל שאין כופין אותו ליתן גט וכן ליבם אין כופין אותו לחלוץ ופליג עליה דרב אמר יבם אינו כבעל והוא קאמר התם אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואם איתא דכופין ומבקשין דהא מתני' שייך במורדת קשיא דשמואל אדשמואל ועוד האריך. ואני או' דודאי דכופין ומבקשין דמתני' איכא למימר דשייך במורדת ואיכא למימר דלא שייך ביה. אבל נטולה אני מן היהודים תנינן עלה במשנה ראשונה יוצאה ונוטלת כתובה לומר שאין בדינה משום מורדת ופי' רש"י ז"ל טעמא דמילתא משום דכיון דאסרה נפשה אכ"ע תשמיש קשה לה ואנוסה היא לפיכך נוטלת כתובתה ובמשנה אחרונה שנינו עליה שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה ויפר את חלקו ותהא משמשתו לא רצתה לשמש הרי מורדת ועכשיו שאלו ביבמה שאמרה בחיי בעלה נטולה אני מן היהודים מהו מי מסקא אדעתא רמאות דמיאון בעל וחוששין לה שלא תהא נותנת עינים באחר ומקלקלת על אחר כדרך שחוששין לבעל עצמו או לא ואמר רב יבם אינו כבעל משום דלא מסקה אדעתה ושמואל אמר יבם הרי הוא כבעל דמסקה אדעתה עכשיו א"ת שאפילו לאחר מיתת בעלה אין כותבין עליה אגרת מרד זו שאמרה נטולה אני מן היהודים למה לא יהא יבם כבעל כדין משנה ראשונה שתהא יוצאה ונוטלת כתובה במבקשין וכופין והרי אין לחוש שלא תהא מקלקלת על יבמה שאפילו קלקלה עליו ודאי אינה מפסדת כלום ולא היתה צריכה ליטול עצמה מן היהודים ולא עוד אלא שרוח חכמים נוחה הימנה כשנותנת עיניה במקום אחר הגון לה ומקלקלת על היבם ותובעת ממנו חליצה שהוא מצוה כתקנה חביבה ומקובלת ומונעת עצמה מן היבום שיש בו חשש ערוה לשניהם. ובאי זו עבירה

חושדין אותה שנמנע ממנה אפילו כפייה בנטולה מן היהודים. וק"ו הדברים השתא למשנה ראשונה שהמורדת הפסידה נטולה מן היהודים יוצאה ונוטלת כתובה שומרת יבם שהמורדת שלה אינה מפסדת כלום ולא עוד אלא שאם באה מחמת טענה כופין אותו לחלוץ לה כדאיתא בכתובות אינו בדין שנטולה מן היהודים תהא יוצאה ונוטלת כתובה אלא ש"מ כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ויבם כבעל כדין משנה אחרונה דנדרים ולפיכך חששו שלא תערים ליטול עצמה מן היהודים כדי לקלקל עליו ולבטל מצות יבום וא"ת קשיא דשמואל אדשמואל כדברי ה"ר אפרים ז"ל י"ל שמואל עליה דרב פליג לומר דמסקא אדעתא דמיית בעל ונפלה קמיה נ"מ לדידיה בנודרת הנאה ממנו ונ"מ לנטולה אני מן היהודים לדין משנה ראשונה דמצות יבום קודמת הא לשמואל גופיה בנטולה אני מן היהודים מבקשין וכופין. ואלו הם דברי רבינו הגדול נחמדים ויפים ומתוקים מדבש ונופת צופים:

דף מב:

כתוב בהלכות בעד א' במלחמה ולא איפשיט בעיין אלא מיהו כיון דקאמר בפרקא דלקמן ההוא גברא דטבע בדיגלת אנסבה רבא לדביתהו אפומא דשושבינא לבתר חמשה יומי שמעי' דעד אחד במים שאין להם סוף נאמן ודוקא היכא דקאמר אסקוה לקמאי וחזיתיה לאלתר ואשתמודענא ליה שהוא פלוני וכדאסיקנא למעלה בשני תלמידי חכמים שהיו באים עם אבא יוסי בן סימאי וכדאמרינן בההוא גברא דטבע בדיגלת:

השיב הרב ז"ל האי דקא מדמה הרב ז"ל מעשה דשני ת"ח למעשה דההוא גברא דטבע בדיגלת תימה גדול הוא דהא התם לא אצרכוה סימנין אלא דכי אמר אשתמודענא ליה הימנוה ואילו הכא אוקימנא כגון דאמר סימנין דלאו עליה קא סמכינן אלא אסימנין והוקשו נמי קשו אהדדי אלא (דאיכא) הא דשני ת"ח דחיתא בעלמא הוא ואמעשה דדיגלת סמכינן ומאי דכתב נמי בסיפא דאפי' תרי סהדי נמי לא סמכינן עלייהו דלמא באומדן דעתא קא מסהדי לאו אמלחמה קאי דבתר עדים לא דייקי' כלל. ואפילו בתר עד א' נמי לא מספקא לן בגויה אי אמר הוא בדדמי אי לא אלא משום דאיהו לא דייק בתריה ומנסבא משום דסמכא על דדמי והאי דכתב הרב דאפילו לתרי סהדי נמי חיישי' אמים שאין להם סוף קאי דאי חזו ליה לטבע בימא ובתר שעתא אסקיניה לארעא אי לא אמרי אשתמודענא ליה או בהכרת פנים או בסימנין אין מעידין עליה דלמא ההוא אזל לעלמא והאי אחרינא הוא דמים שאין להם סוף אשתו אסורה אא"כ ראה אותו והכירו. מיהו

מאי דכתב דעד א' במלחמה צריך שיאמר מת וקברתיו לא מיחוור דהא מים כמלחמה דמו ולא אצרכוה לומר מת וקברתיו כמעשה דדיגלת: (חסר כאן)

דף מד.

כתוב בהל' שהודה מפי עצמו ומפרקי' הא בדתבעי ליה הא בבא לצאת ידי שמים. שמעינן מינה דמתני' בידי אדם ובתביע' אבל בא לצאת ידי שמים אפילו ר"ט מודה ואפילו בלא תביעה משום דגזל ובעל וכ"ש בבריא דקי"ל מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב בבא לצאת ידי שמים וכבר נתפרש בהל' בפ' המפקיד. ומ"ש הרב דאי ר"ע קנסא קניס ליה משום דבעל וגזל אין דנין דיני קנסות בזמן הזה ואפילו תפס מפקי' מיניה חס ליה למרן ז"ל דנימא הכי שהרבה דברים דנו אותם חכמים משום פשיעה וקנס שלהם ואינן בכלל ד"ק אלא נגבין בבבל שלא אמרו אלא בממון הקצוב בתורה כגון ל' של עבד ונ' של אונס ומפתה וק' של מוציא שם רע וזה א' מהן בעל וגזל והפקידו אצלו בשתי כריכות וכגון מה הפסיד הרמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו. המטמא והמדמע והמנסך קנסו אותו במזיד וחייב לשלם קנסוה רבנן לדידיה בדידה ולדידה בדידיה. וכן קנסין שביחיד כגון גזלנא עתיקא הוא ובעינא למקנסיה והכי דיינא לך ולכולהו אלמי חברך קנסיה ר"ל ליטרא דדהבא. וכן בגיטין וכן בקידושין הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן. וכן באיסורין בשוגג תרומתו תרומה במזיד תרומה ויחזור ויתרום בשוגג תשלומיו תשלומין במזיד אין תשלומיו תשלומין וכיוצא באלו אין לנו בהן מנין וכולן דינין שדנו חכמים משום קנס ופשיעה ונוהגין בכל מקום ובכל זמן. ודקאמר הרב ז"ל משום דסתם לן תנא כר' טרפון בפרק הגוזל דתנן הגוזל את חבירו ונשבע לו יוליכנו אחריו עד למדי לפי דבריו כיון דאין סדר למשנה ושמא סתם אח"כ מחלוקת הוא אין לנו לפסוק הלכה כסתם אבל עיקר הפירוש שם והוא כתוב בשאלתות דרב אחאי ובפירושי רב חננאל. אלא אמר רבא שאני מתני' דכיון דידע למאן גזליה כמ"ד יהבי לך בידי דאמי ואינו חייב אפילו לצאת ידי שמים דהא הדר ממונא למריה בסוף וטעמא דנשבע משום דבעי כפרה ורחמנא אמר לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו הא לא נשבע נעשה כנפקד של בעלים עד שיבא ויטול את שלו בין לר"ע בין לר"ט הילכך קמא לה פסקא דמתני' כר"ע ואליבא דר"ש בן אלעזר. דאוקימנא מתני' כוותיה. וסתמא דפ' המפקיד נמי בדידיה שייכא וליתא לדר"ט דחבירו דר"ע הוה והלכה כר"ע מחבירו ומדפסק רב יהודה אמר שמואל כוותיה ברישא דמתני' ש"מ בראשונה ולא בשניה:

ונשאר בפ' הזה מתשובות הרב ז"ל שלא עמדנו על עיקר טעם במה שנשמט מן ההלכות

החזיקה היא מלחמה בעולם מהו דלא איפשיטא בגמ' דנאמנת אלא בכגון נפלו עלינו כותים נפלו עלינו ליסטים דאשה כלי זיינה עליה ואין לה מלחמה אבל אמרה נכנס הוא במלחמה ומת דאיכא למימר בדדמי אמרה ס"ד כל הני איקטול והוא פליט אי נמי עד שכבשה מלכות דא' אנשים ואחד נשים להריגה ודאי חיישינן ולא תינשא מיהו בפרק האשה שנתארמלה גבי לא נחבאתי ולא נטמאתי איפשיט דמה לי לשקר במקום חזקה אמרינן ולא דמי התם אי משקרה הו"ל למימר נחבאתי ובהא סבורה לומר אמת ובהך טענה נ"ל משום דדאמי ובפרק השותפין במה לי לשקר במקום חזקה בעיא ולא איפשיטא וסוף דבר שהיתה בעיא זו צריכה להכתב בהלכות אא"כ קצר בה רבינו ז"ל מפני שהיא אצלו נכללת במשנתינו שלום בינו לבינה ושלום בעולם מלחמה בינו לבינה (חסר כאן): סליק ספר הזכות על מסכת יבמות